

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра публічного управління та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

Вікторія КРИКУНОВА
«26» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 12 ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО ТА МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	<u>початковий рівень (короткий цикл)</u> (початковий рівень (короткий цикл), бакалавр, магістр)
спеціальність	<u>081 «Право»</u> (шифр і назва спеціальності)
освітня програма	<u>«Право»</u> (назва освітньо-професійної програми)
факультет	<u>економічний</u> (назва факультету)

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма дисципліни «Державне будівництво та місцеве самоврядування» для здобувачів вищої освіти початкового рівня (короткого циклу), які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право», спеціальності 081 Право.

Розробники:

Марія НОВИКОВА – доцент кафедри публічного управління та права, доцент, к.ю.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного управління та права

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Схвалено методичною комісією економічного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

Затверджено на вченій раді економічного факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 року

В.о. завідувача кафедри

Людмила СІМОНЦЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: <u>08 Право</u>	Обов'язковий компонент	
Змістових частин – 2	Спеціальність: <u>081 Право</u>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 150 год.		I-й	-
		Семестр	
II-й	-		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	рівень вищої освіти: <u>початковий рівень</u> <u>(короткий цикл)</u>	Лекції	
		38 год.	-
		Практичні, семінарські	
		36 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		76 год.	год.
		Вид контролю: залік (II семестр).	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування» є обов'язковим компонентом підготовки здобувачів початкового рівня вищої освіти зі спеціальності 081 Право освітньо-професійної програми «Право» та спрямована на формування і розвиток загальних та спеціальних (фахових) компетентностей у відповідності до освітньо-професійної програми.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, які складаються у процесі організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Мета: навчальна дисципліна передбачає вивчення основних положень науки державного будівництва та місцевого самоврядування України, законодавства про організацію та діяльність органів публічної влади в Україні, систему органів публічної влади, завдання, принципи, форми та методи їх діяльності.

Завдання курсу:

Теоретичні:

- надати здобувачам знання про предмет, методи, систему і джерела науки державного будівництва та місцевого самоврядування; про поняття, види (форми) публічної влади, їх особливості; про правовий статус, завдання, принципи, структуру, форми та методи діяльності органів публічної влади;

- ознайомити з функціями, компетенцією, повноваженнями органів публічної влади – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також із порядком їх організації та здійснення діяльності.

Практичні:

- тлумачити та застосовувати діюче законодавство під час розв'язання правових ситуацій;

- аналізувати особливості та тенденції державно-правових явищ;

- орієнтуватися та використовувати на практиці нормативно - правові документи у різних галузях права;

- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності закону;

- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

- вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;

- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту;

- працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи;

- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;

- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність вирішувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання на основі всебічних спеціалізованих емпіричних та теоретичних знань.

Загальна компетентність

ЗК 6. Розуміння сутності предметної області та меж професійної діяльності.

Фахові компетентності

СК 3. Здатність вільно володіти та застосовувати професійну термінологію.

СК 4. Здатність до пошуку, аналізу та застосування джерел права у професійній діяльності.

СК 5. Здатність до типового та творчого вирішення конкретних та абстрактних правових проблем.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

ПРН 3. Демонструвати знання алгоритму комплексного аналізу та вирішення конкретної правової ситуації.

ПРН 4. Володіння навичками пошуку та аналізу правової інформації, джерел права.

ПРН 7. Навички доносити власну думку та професійне бачення проблеми до респондентів.

ПРН 10. Використовувати юридичні інструментарії при вирішенні правових проблем на підставі вивчення та аналізу стану забезпечення верховенства принципу захисту прав, свобод і законних інтересів людини.

ПРН 14. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

Міждисциплінарні зв'язки: основи конституційного права, адміністративне право.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Тема 1. Наука та навчальна дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування»

Поняття державного будівництва та місцевого самоврядування. Основні напрями здійснення державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні.

Поняття, предмет і система науки державного будівництва та місцевого самоврядування. Історичний розвиток науки державного будівництва та місцевого самоврядування.

Поняття, система і завдання державного будівництва та місцевого самоврядування як навчальної дисципліни.

Тема 2. Організаційні засади діяльності органів публічної влади в Україні

Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Поняття, види та ознаки публічної влади. Система органів публічної влади в Україні. Основні принципи організації та діяльності органів публічної влади. Функції та компетенція органів публічної влади. Форми та методи діяльності органів публічної влади.

Публічна служба: поняття, принципи, правова основа діяльності.

Тема 3. Матеріальна основа діяльності органів публічної влади в Україні

Правова основа діяльності органів публічної влади. Адміністративно-територіальний устрій та територіальна основи діяльності органів публічної влади. Матеріально-фінансова основа діяльності органів публічної влади.

Тема 4. Правові засади організації та діяльності Верховної Ради України

Правовий статус Верховної Ради України. Місце та роль Верховної Ради в системі органів державної влади. Завдання, принципи та основи діяльності Верховної Ради України. Структура Верховної Ради України. Функції та компетенція Верховної Ради України. Форми та методи діяльності Верховної Ради України. Відповідальність Верховної Ради України.

Організація та проведення виборів народних депутатів до Верховної Ради України. Правовий статус народного депутата України. Форми та методи діяльності народних депутатів України. Відповідальність народних депутатів України.

Організація роботи Голови Верховної Ради України та його заступників. Система, будова та порядок утворення комітетів Верховної Ради України. Функції та компетенція комітетів Верховної Ради. Організація роботи тимчасових комісій Верховної Ради України. Структура, функції та

організація роботи апарату Верховної Ради України.

Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Причини утворення інституту омбудсмена в різних країнах Європи. Світові моделі захисника прав і свобод людини і громадянина.

Тема 5. Правовий статус Президента України

Президент України в системі органів державної влади, основи його правового статусу та функціонування. Завдання, принципи та основи діяльності Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Організація та проведення виборів Президента України. Правовий статус Президента України. Відповідальність Президента України.

Процедура імпічменту Президента України. Функції та компетенція Президента України. Форми та методи діяльності Президента України. Представництво держави Президентом України. Нормотворча діяльність Президента України. Установча діяльність Президента України. Участь Президента України у здійсненні контрольно-наглядових та інших повноважень. Офіс Президента України: завдання, функції, структура, основні напрями діяльності.

Рада Національної безпеки і оборони України: завдання, функції, структура, основні напрями діяльності.

Тема 6. Організація діяльності Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України в системі органів державної влади, основи його правового статусу та функціонування. Завдання, принципи та основи діяльності Кабінету Міністрів України. Структура Кабінету Міністрів України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Форми та методи діяльності Кабінету Міністрів України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, основи їх правового статусу та функціонування.

Тема 7. Правовий статус центральних та місцевих органів виконавчої влади

Структура міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Форми та методи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Місцеві державні адміністрації, основи їх правового статусу та функціонування. Види та структура місцевих державних адміністрацій. Форми та методи діяльності місцевих державних адміністрацій.

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Тема 8. Поняття та сутність, гарантії місцевого самоврядування.

Поняття і система місцевого самоврядування в Україні. Функції та повноваження місцевого самоврядування.

Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: поняття, ознаки, основи правового статусу. Форми реалізації місцевого самоврядування. Місцеві вибори та місцеві референдуми. Загальні збори. Громадські слухання.

Гарантії місцевого самоврядування.

Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам. Обов'язковість законних вимог і актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Порядок відповідальності органів та посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування

Загальна та виключна компетенції сільських, селищних, міських рад.

Повноваження виконавчих органів представницьких органів місцевого самоврядування у сфері соціально-економічного і культурного розвитку; в галузі бюджету, фінансів і цін, управління комунальною власністю. Повноваження сільських, селищних міських рад у галузі ЖКГ, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку, будівництва. Повноваження представницьких органів місцевого самоврядування у сферах охорони здоров'я, освіти, молодіжної політики, утвердження української національної та громадянської ідентичності, охорони навколишнього природного середовища та земельних відносин, соціального захисту населення тощо.

Повноваження сільського, селищного, міського голови.

Повноваження районних і обласних рад

Тема 10. Порядок формування та діяльності органів місцевого самоврядування

Порядок формування рад. Організація діяльності ради: сесія ради. Порядок утворення та діяльності постійних та тимчасових комісій ради. Правовий статус секретаря ради. Виконавчі органи сільської, селищної, міської ради. Президія та апарат районної, обласної ради.

Правовий статус та організація діяльності старости. Правовий статус та діяльність голови ради і його заступника.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Конфлікт інтересів.

Тема 11. Організаційно-правові засади діяльності депутатів місцевих рад

Правові засади організації діяльності депутатів місцевих рад. Порядок виникнення і строки повноважень депутата місцевої ради. Вибори депутата місцевої ради. Діяльність депутата місцевої ради як представника інтересів територіальної громади. Діяльність депутата місцевої ради як повноважного члена ради. Порядок відкликання депутата.

Гарантії депутатської діяльності.

Тема 12. Взаємодія органів публічної влади з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.

Правові та організаційні засади взаємодії органів публічної влади з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції. Рівні та етапи взаємодії з громадськістю. Організація та проведення консультацій.

Форми та напрями взаємодії з судовими, правоохоронними органами та органами юстиції. Рівні здійснення взаємодії органів публічної влади з судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		лк	пр	лаб	інд	с.р		лк	пр	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина 1. Організаційно-правові засади діяльності органів державної влади												
Тема 1. Наука та навчальна дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування»	9	2	2			5						
Тема 2. Організаційні засади органів публічної влади в Україні	9	2	2			5						
Тема 3. Матеріальна основа діяльності органів публічної влади в Україні	10	2	2			6						
Тема 4. Правові засади організації та діяльності Верховної Ради України	18	6	6			6						
Тема 5. Правовий статус Президента України	10	2	2			6						
Тема 6. Організація діяльності Кабінету Міністрів України	14	4	4			6						
Тема 7. Правовий статус Центральних та місцевих органів виконавчої влади	14	4	4			6						
Разом за змістовою частиною 1	84	22	22			40						
Змістова частина 2. Організаційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні												
Тема 8. Поняття та сутність, гарантії місцевого самоврядування.	10	2	2			6						
Тема 9. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування	22	6	4			12						
Тема 10. Порядок формування та діяльності органів місцевого самоврядування	14	4	4			6						
Тема 11. Організаційно-правові засади діяльності депутатів місцевих рад	10	2	2			6						
Тема 12. Взаємодія органів публічної влади з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.	8	2	-			6						
Разом за змістовою частиною 2	66	16	14			36						
Усього годин:	150	38	36			76						

5. ЗМІСТОВІ ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ
1 курс 2 семестр

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 1.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Лекційний модуль:

- Тема 1. Наука та навчальна дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування» (2 год.).
- Тема 2. Організаційні засади органів публічної влади в Україні (2 год.).
- Тема 3. Матеріальна основа діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.).
- Тема 4. Правові засади організації та діяльності Верховної Ради України (6 год.)
- Тема 5. Правовий статус Президента України (2 год.)
- Тема 6. Організація діяльності Кабінету Міністрів України (4 год.)
- Тема 7. Правовий статус Центральних та місцевих органів виконавчої влади (4 год.)

Семінарський модуль:

- Тема 1. Наука та навчальна дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування» (2 год.).
- Тема 2. Організаційні засади органів публічної влади в Україні (2 год.).
- Тема 3. Матеріальна основа діяльності органів публічної влади в Україні (2 год.).
- Тема 4. Правові засади організації та діяльності Верховної Ради України (6 год.)
- Тема 5. Правовий статус Президента України (2 год.)
- Тема 6. Організація діяльності Кабінету Міністрів України (4 год.)
- Тема 7. Правовий статус Центральних та місцевих органів виконавчої влади (4 год.)

Модуль самостійної роботи:

- Тема 1. Наука та навчальна дисципліна «Державне будівництво та місцеве самоврядування» (5 год.).
- Тема 2. Організаційні засади органів публічної влади в Україні (5 год.).
- Тема 3. Матеріальна основа діяльності органів публічної влади в Україні (6 год.).
- Тема 4. Правові засади організації та діяльності Верховної Ради України (6 год.)
- Тема 5. Правовий статус Президента України (6 год.)
- Тема 6. Організація діяльності Кабінету Міністрів України (6 год.)
- Тема 7. Правовий статус Центральних та місцевих органів виконавчої влади (6 год.)

Підсумкова тека: підсумковий контроль за змістовою частиною у формі тестування.

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Лекційний модуль:

- Тема 8. Поняття та сутність, гарантії місцевого самоврядування (2 год.)
- Тема 9. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування (6 год.)
- Тема 10. Порядок формування та діяльності органів місцевого самоврядування (4 год.)
- Тема 11. Організаційно-правові засади діяльності депутатів місцевих рад (2 год.)
- Тема 12. Взаємодія органів публічної влади з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції (2 год.)

Семінарський модуль:

- Тема 8. Поняття та сутність, гарантії місцевого самоврядування (2 год.)
- Тема 9. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування (6 год.)
- Тема 10. Порядок формування та діяльності органів місцевого самоврядування (4 год.)
- Тема 11. Організаційно-правові засади діяльності депутатів місцевих рад (2 год.)

Модуль самостійної роботи:

- Тема 8. Поняття та сутність, гарантії місцевого самоврядування (6 год.)
- Тема 9. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування (12 год.)
- Тема 10. Порядок формування та діяльності органів місцевого самоврядування (6 год.)
- Тема 11. Організаційно-правові засади діяльності депутатів місцевих рад (6 год.)
- Тема 12. Взаємодія органів публічної влади з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції (6 год.)

Підсумкова тека: підсумковий контроль за змістовою частиною у формі контрольної роботи, залік.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості молодшого бакалавра права з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод тощо).

У програмі передбачаються такі методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда, навідні питання тощо);
- бінарні заняття (залучення практичних працівників до проведення лекційного та/або семінарського заняття);
- практичний метод (семінарські заняття, розв'язання ситуаційних та практичних завдань, логічна характеристика понять, складання процесуальних документів, тощо);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, заповнення та/або самостійне складання таблиць за запропонованою темою, схем, аналітичних повідомлень тощо);
- інтегроване навчання – об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей;
- mikrolearning – технології використання коротких навчальних відео;
- технології дистанційного навчання - сукупність методів, форм і засобів взаємодії зі здобувачами в процесі самостійного, але контрольованого засвоєння ним певного масиву знань;
- bring your own device (BYOD) - технології використання власних гаджетів, згідно з якою здобувачам дозволено або рекомендується використовувати особисті мобільні пристрої (телефони, планшети, ноутбуки) для доступу до корпоративних даних та систем, Інтернет ресурсів;

- самостійна робота.

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності

Навчальна лекція. В ході лекції використовуються прийоми усного викладення інформації, підтримання уваги протягом тривалого часу, активізації мислення здобувачів, прийоми забезпечення логічного запам'ятовування, переконання, аргументації, доказів, класифікації, систематизації і узагальнення.

Бесіда. Бесіда організується з допомогою ретельно продуманої системи питань, що поступово підводять здобувачів до засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірності. В ході застосування методу бесіди використовуються прийоми порушення питань (основних, додаткових, навідних і ін.), обговорення відповідей і думок здобувачів, корегування їх відповідей, прийоми формулювання висновків з бесіди.

Практичні методи навчання. Під час використання практичних методів навчання застосовуються прийоми: постановка завдання, планування

його виконання, оперативного стимулювання, регулювання і контролю, аналізу підсумків практичної роботи, виявлення причин недоліків, корегування навчання для повного досягнення мети. До практичних методів відносяться також практичні задачі.

Індуктивні і дедуктивні методи навчання. Індуктивні і дедуктивні методи навчання характеризують спроможність розкривати логіку руху змісту навчального матеріалу. Застосування індуктивних і дедуктивних методів означає вибір певної логіки розкриття змісту теми, яка вивчається: від окремого до загального і від загального до окремого.

Репродуктивні і проблемно-пошукові методи навчання. Практичні роботи репродуктивного характеру відрізняються тим, що їх застосовують за зразком раніше або щойно придбання знань. При цьому, в ході практичної роботи не здійснюють самостійного прирощування знань.

Репродуктивні вправи особливо ефективно сприяють відпрацюванню практичних вмінь і навиків, бо перетворення в навик вимагає неодноразових дій за зразком.

Проблемно-пошукові методи застосовуються в ході проблемного навчання, а саме, що під проблемною ситуацією треба вважати невідповідність між тим, що вивчається і вже вивченим.

При використанні проблемно-пошукових методів навчання викладач використовує такі прийоми: створює проблемну ситуацію (ставить питання, пропонує задачу, експериментальне завдання), організує колективне обговорення можливих підходів до рішення проблемної ситуації, стимулює висунування гіпотез, тощо.

Здобувачі роблять припущення про шляхи вирішення проблемної ситуації, узагальнюють раніше набуті знання, виявляють причини явищ, пояснюють їхнє походження, вибирають найбільш раціональний варіант вирішення проблемної ситуації. Викладач обов'язково керує цим процесом на всіх етапах, а також за допомогою запитань-підказок. Наприклад, бінарні методи: пояснювально-спонукальний і частково-пошуковий, спонукальний і пошуковий.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль здійснюється з дотриманням вимог систематичності та системності, єдності вимог і методики оцінювання, врахування індивідуальних здібностей і можливостей здобувачів, взаємозв'язку програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності та критеріїв їх оцінювання, що відображається у тому, що процедура оцінювання повинна враховувати специфіку освітнього компоненту та майбутньої фахової діяльності, дотримання норм та правил академічної доброчесності, відкритості та прозорості, доступності і зрозумілості критеріїв, правил та процедури оцінювання рівня навчальних досягнень.

Контроль навчальної роботи здобувачів початкового рівня вищої освіти денної форми навчання у міжсесійний період здійснюється у перебігу аудиторних занять, що проводяться відповідно до розкладу, а також шляхом перевірки результатів самостійно виконаних ними завдань (самостійної роботи).

Контроль навчальної роботи здобувачів:

1. **Поточний контроль** рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти під час вивчення освітнього компоненту освітньої програми:

1.1. Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять;

1.2. Підсумкового контролю за змістовою частиною рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти після опанування певної завершеної частини (модулю) навчального матеріалу з освітнього компоненту.

2. **Підсумковий контроль** рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми.

Поточний контроль рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять - здійснюється під час проведення семінарських і практичних занять шляхом:

1) проведення усних форми контрольних заходів:

- *усне опитування* (індивідуальне опитування, фронтальне опитування, колоквіуми тощо);

- *методи самоконтролю здобувачів* (до них відносяться питання до самоконтролю в НМК тощо);

2) письмові форми контрольних заходів:

- *термінологічний диктант* – дозволяє встановити якою мірою здобувач оволодів понятійним апаратом, доцільне і правильне використання яким у професійній діяльності є показником її високого рівня оволодіння компетентностями та ПРН;

- *тестування* (в т.ч. і самотестування);

3) практичні форми контрольних заходів:

- *юридичний аналіз ситуацій (кейсів)*;

- *складання документів правового характеру*;

- *перевірка завдань до самостійної роботи тощо*;

4) контрольних заходів, які поєднують усні, письмові та практичні форми:

- *робота в малих групах* (сприяє набуттю уміння ефективно працювати в команді за узгодженим планом, виконувати доручення, виявляти ініціативу і брати на себе відповідальність (наприклад, юридичний аналіз ситуації серед здобувачів однієї групи, які поділені на малі групи хто швидше та повно надасть відповідь);

5) елементи новітніх форм контролю (*відповідь за опорним конспектом, опорною схемою або таблицею, виконання аналітичних, практичних завдань тощо*).

Підсумковий контроль за змістовою частиною рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми проводиться за першою частиною у формі тестування, за другою частиною, у формі контрольної роботи,

Підсумковий контроль рівня навчальних досягнень здобувачів початкового рівня вищої освіти після завершення вивчення освітнього компоненту освітньої програми проводиться у формі заліку.

Перелік питань, що виносяться на залік складається з питань, що були предметом розгляду на лекційних, семінарських заняттях, а також з питань, рекомендованих здобувачам для самостійного опрацювання, які тематично охоплюються змістом цієї робочої навчальної програми.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів

5 балів

Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко, системно та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.

4 бали

Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

3 бали

Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

від 1 до 2 балів

Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

0 балів

Оцінюється робота здобувача, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

В роботі наявні порушення принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів

5 балів

Здобувач повно і всебічно розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити. Усі види практичних завдань правильно виконані та оформлені належним чином.

4 бали

Здобувач розкриває винесені для самостійного опрацювання питання, оперує поняттями і термінологією, демонструє знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми, однак не може її довести. Усі види практичних завдань виконані та оформлені належним чином, проте допущено помилки у виконанні завдань.

3 бали

Здобувач розкриває не всі питання, винесені для самостійного опрацювання, невпевнено оперує поняттями і термінологією, демонструє знання більшості джерел. При виконанні практичних завдань припускається помилок, виконані завдання оформлені належним чином, однак деякі завдання не виконані.

від 1 до 2 балів

Здобувач у загальних рисах розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, не розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається помилок, матеріал викладає нелогічно.

Виконуються лише окремі завдання, винесені на самостійне опрацювання, не дотримуючись вимог при їх оформленні.

0 балів

В роботі наявні порушення принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання написання здобувачами термінологічного диктанту

5 балів

Здобувач ґрунтовано засвоїв програмний матеріал, повністю надав правильні визначення термінів, відсоток правильних відповідей 86-100 %.

4 бали

Здобувач правильно та повністю надав правильні визначення термінів, проте допустив незначні помилки, деякі неточності, відсоток правильних відповідей 79-85 %.

3 бали

Здобувач не повністю надав правильні визначення термінів, допустив помилки, що свідчить про недостатнє засвоєння теоретичного матеріалу, відсоток правильних відповідей 64-70 %.

від 1 до 2 балів

Здобувач не надав правильні визначення повністю надав правильні визначення термінів або надав визначення із суттєвими помилками, що свідчить про незнання теоретичного матеріалу, відсоток правильних відповідей 27-55 %.

0 балів

В роботі наявні порушення принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання презентації

При оцінці презентації враховуються такі позиції:

1. Зміст
2. Розкрито всі аспекти теми
3. Матеріал викладений у доступній формі
4. Слайди розташовані в логічній послідовності
5. Заключний слайд із висновками
6. Бібліографія з перерахуванням всіх використаних ресурсів
7. Елементи оформлення
8. Зміна слайдів
9. Дизайн
10. Анімація: стандартні, установка ефектів при зміні слайдів
11. Графіки, діаграми, малюнки
12. Елементи творчості
13. Оригінальність і винахідливі приклади

5 балів

У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю.

4 бали

Презентація має задовольняти всім критеріям нижчого рівня і одному або двом таким: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії.

3 бали

Проект представляє інформацію структурованої у формі опорного конспекту, зрозуміло для аудиторії. Зроблений акцент на важливих питаннях.

Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні.

від 1 до 2 балів

Проект здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми.

Здобувач повністю не володіє матеріалом, наявний плагіат.

0 балів

В роботі наявні порушення принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання реферату

Викладене розуміння реферату як цілісного авторського тексту визначає критерії його оцінювання: новизна змісту; обґрунтованість вибору джерел; ступінь розкриття сутності питання; дотримання вимог до оформлення.

Новизна змісту:

- а) актуальність теми дослідження;

б) новизна й самостійність у постановці проблеми, формулювання нового аспекту відомої проблеми у встановленні нових зв'язків (міжпредметних, внутрішньопредметних, інтеграційних);

в) уміння працювати з дослідженнями, аналітичною літературою, систематизувати й структурувати матеріал;

г) наявність авторської позиції, самостійність оцінок і суджень;

д) стильова єдність тексту.

Ступінь розкриття сутності питання:

а) відповідність плану темі реферату;

б) відповідність змісту й плану реферату;

в) повнота й глибина знань з теми;

г) обґрунтованість способів і методів роботи з матеріалом;

е) уміння узагальнювати, робити висновки, зіставляти різні точки зору по одному питанню (проблемі).

Обґрунтованість вибору джерел:

а) оцінка використаної літератури: чи розглянуті найбільш відомі роботи з теми дослідження (у т.ч. журнальні публікації останніх років, останні статистичні дані, довідки й т.д.).

Дотримання вимог до оформлення:

а) правильність оформлення посилання на використану літературу, список літератури;

б) оцінка грамотності й культури викладу (у т.ч. орфографічної, пунктуаційної, стилістичної культури), володіння термінологією;

в) дотримання вимог до обсягу реферату.

5 балів

Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання.

4 бали

Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання.

Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано.

3 бали

Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є

недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді.

від 1 до 2 балів

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми
0 балів

Здобувач повністю не володіє матеріалом, наявний плагіат.

Критерії оцінювання повідомлення та есе

При оцінці відповіді необхідно виділити наступні елементи:

1. Актуальність описаної проблеми та реальність запропонованого механізму вирішення даної проблеми.
2. Подання власної точки зору (позиції, ставлення) при розкритті проблеми.
3. Розкриття проблеми на теоретичному рівні (у порівнянні і з обґрунтуваннями).
4. Логіка в аргументації свої точки зору, врахування реальних обставин суспільного життя та власного життєвого досвіду.
5. Оригінальність підходу до вирішення проблем.
6. Узгодженість в тексті ключових тез та аргументів.
7. Несуперечність особистісних суджень.

5 балів

Відображена світоглядна позиція автора, його погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти громадського життя або особистий досвід.

4 бали

Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами громадського життя або особистим досвідом.

Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти.

3 бали

Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована фактами громадського життя або власним досвідом.

Представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації.

від 1 до 2 балів

Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.
0 балів

Здобувач повністю не володіє матеріалом, наявний плагіат.

Критерії оцінювання тестових завдань

Загальні критерії оцінювання тестових завдань

Оцінка «5 балів» - здобувач дав не менше 90% правильних відповідей.

Оцінка «4 бали» - здобувач дав не менше 51-70% правильних відповідей.

Оцінка «3 бали» - здобувач дав не менше 26-50% правильних відповідей.

Оцінка «2 балів» – здобувач дав менше 25% правильних відповідей.

Критерії оцінювання контрольної роботи

10	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, письмова відповідь не містить помилок.
9	Здобувач має міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, але допускає незначні помилки, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, але може допустити неточності, зустрічаються незначні помилки у письмовій відповіді.
8	Здобувач знає програмний матеріал у повному обсязі, але не вмie самостійно мислити. Відповідь його повна, логічна, але з певними неточностями.
7	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу з питань курсу, виявляє знання і розуміння основних положень, відповідь містить помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
6	Здобувач має початковий рівень знань, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу з дисципліни; здатний з помилками дати визначення понять та термінів, що визначені в КР, але висновки робить нелогічні, непослідовні
5	Здобувач слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, підміняє їх зміст.
4	Здобувач зовсім не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами з дисципліни.
3	Робота містить фрагментарний виклад матеріалу.
2	В роботі містяться ознаки плагіату.
0-1	Робота виконана не за своїм варіантом.

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

У випадку якщо здобувач не набрав 60 балів або бажає підвищити свої оцінку – здобувач може скласти залік. За складання заліку здобувач може отримати до 40 балів. Форма проведення заліку запитання з відкритими відповідями.

Критерії оцінювання заліку

40	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, письмова відповідь не містить помилок.
35	Здобувач має міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, але допускає незначні помилки, може чітко сформулювати та використовує у своїх відповідях спеціальну термінологію дисципліни, володіє понятійним апаратом, але може допустити неточності, зустрічаються незначні помилки у письмовій відповіді.
30	Здобувач знає програмний матеріал у повному обсязі, але не вмie

	самостійно мислити. Відповідь його повна, логічна, але з певними неточностями.
25	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу з питань курсу, виявляє знання і розуміння основних положень, відповідь містить помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
20	Здобувач має початковий рівень знань, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу з дисципліни; здатний з помилками дати визначення понять та термінів, що визначенні в запитаннях, але висновки робить нелогічні, непослідовні
15	Здобувач мало слабо орієнтується в поняттях, визначеннях.
0	Здобувач зовсім не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ З ДИСЦИПЛІНИ (ФОРМА КОНТРОЛЮ – ЗАЛІК)

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)													Підсумкова оцінка (залік)
Змістова частина 1							Змістова частина 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ПКЗЧ 1	T8	T9	T10	T11	ПКЗЧ 2	
Max 5	Max 5	Max 5	Max 10	Max 5	Max 10	Max 10	Max 10	Max 5	Max 10	Max 10	Max 5	Max 10	Max 100

Здобувач вищої освіти отримує підсумкову (залікову) оцінку з освітнього компоненту за результатами роботи в семестрі, якщо має загальний бал за поточний контроль не менше 60 балів. Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами опанування освітнього компоненту складає 100 балів. Якщо підсумкова оцінка за результатами опанування освітнього компоненту становить 60 балів і вище, то за згодою здобувача вищої освіти вона може бути зарахована як підсумкова (залікова) оцінка з навчальної дисципліни.

Оцінка оголошується після закінчення вивчення дисципліни, про що робиться запис у заліково-екзаменаційну відомість (відомість обліку успішності) та індивідуальний навчальний план (залікову книжку) здобувача з датою, передбаченою розкладом заліково-екзаменаційної сесії.

За наявності бажання підвищити підсумкову (залікову) оцінку або якщо здобувач не набрав мінімальну кількість балів для виставлення підсумкової оцінки за результатами навчальної роботи в семестрі, здобувач вищої освіти складає залік. За складання заліку здобувач може отримати до 40 балів.

Здобувачі можуть отримати до 10% бонусних балів за виконання індивідуальних завдань, підготовці презентації англomовної статті з аналізу даних, участь у конкурсах наукових робіт, підготовка та публікація тез, неформальній та інформальній освіті (зокрема, COURSERA та ін.), за виконання завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

100-бальна шкала	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна) література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Виборчий кодекс України. Закон України від 19.12.2019 № 396-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/396-20>
3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-ХІІ. URL:Української РСР від 24.08.1991 № 1427-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
4. Загальна декларація прав людини: прийнята та проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 № 217 А (ІІІ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Положення про Офіс Президента України. Указ Президента України від 25.06.2019. № 436/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019/stru#Stru>
7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-ІV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
8. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012№ 4572- VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
9. Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22.02.2007 № 698-V (зі змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/698-16>
10. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 № 889-VІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19>
11. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VІІ (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
13. Про місцеве самоврядування. Закон України від 21.05.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n925>
14. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
15. VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
16. Про органи самоорганізації населення. Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
17. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент). Закон України від 10.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20#Text>
18. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-ІІІ (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
19. Про Раду національної безпеки і оборони України від 05.03.1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
20. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VІ (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
21. Про Службу безпеки України. Закон України від 25.03.1992 №

- 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
22. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
23. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30.06.2004
24. № 1932-IV (зі змінами). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
25. «Про національні меншини (спільноти) України»: Закон України від 13.12.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
26. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
27. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
28. Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 634 від 27.05.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2022-%D0%BF#Text>
29. Державне будівництво і місцеве самоврядування : посіб. для підгот. до іспиту / [С. Г. Серьогіна, О. Ю. Лялюк, І. І. Бодрова та ін.]. Харків : Право, 2021. 212 с.

Допоміжна література:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
2. Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М. Б-61 Службове право України : підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
3. Вовк О. Й. Проблеми правового регулювання місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект. Право і суспільство. 2018. № 4. С. 19-27.
4. Древаль, Ю. Д., Л. М. Лінецький. Принцип верховенства права в теорії та практиці державного будівництва. Diss. ХНУБА, 2019.
5. Етика державного управління : підручник / Т. Е. Василевська, В. О. Саламатов, Г. Б. Марушевський ; за заг. ред. Т. Е. Василевської. – К. : НАДУ, 2015. – 204 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/227/1/VasilevskaTE_Etika_der_ypravl_2015.pdf
6. Забожчук О. В. Зміст форм взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 167-172.
7. Князева О. В. Довіра в дискурсі державного управління. № 1 (2020): Державне будівництво. URL: <http://db.kh.ua/index.php/db/article/view/73>
8. Коцур Л. Державне будівництво незалежної України крізь призму нормативно-правових актів: 30 років досвіду. Соціум. Документ. Комунікація. 2022. Вип. 15. С. 55-81.
9. Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 312 с.
10. Маріан Ю. Т. Місце громадської організації в розвитку системи координат держави і суспільства. № 2 (2019): Державне будівництво. URL: <http://db.kh.ua/index.php/db/article/view/60>
11. Моргун В. В. Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової

- основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах / наук. ред. Н. В. Камінська. Київ : Центр учб. літ., 2022. 220 с.
12. Панчишин Р. І. Поняття та форми взаємодії органів місцевого самоврядування і місцевих органів державної виконавчої влади. Право і суспільство. 2018. № 6(2). С. 108-113.
 13. Петков С.В. Публічні правовідносини: відповідальність за правопорушення. К.: КНТ, 2021. 120 с.
 14. Сьомич М. І. Служба в органах місцевого самоврядування: Навчальний посібник. Видавництво «Сімон», Полтава, 2020. 306 с.
 15. Шаповал Н. В. Загальнотеоретичні та історичні передумови функціонування системи місцевого самоврядування в Україні. Право і суспільство. 2018. № 1(2). С. 38-43
 16. Ярошенко А. С. Теоретико-правові питання взаємовідносин між державною владою та місцевим самоврядуванням в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 6. С. 93-96

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. База даних "Законодавство України". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/find>
2. Гід з державних послуг. URL: <https://guide.dii.gov.ua/>
3. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
4. Міністерство юстиції України URL: <https://minjust.gov.ua/>
5. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
6. Освітній Центр Верховної Ради України. URL: <https://osvita.rada.gov.ua/>
7. Офіс генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
8. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
9. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
10. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>
11. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>